

JOSEF ŠKVORECKÝ (*1924)
ZBABĚLCI (1958)

Škvorecký, J.: Zbabělci, Československý spisovatel, Praha, 1964, druhé vydání.

Román Zbabělci je označován jako generační. Obsahuje řadu autobiografických prvků. Děj se odehrává ve východočeském městě Kostelec. Doba děje je přesně vymezená: Příběh začíná v pátek 4. května 1945 a končí v pátek 11. května téhož roku. Je to tedy jeden týden; týden, během kterého došlo k formování revolučních hnutí a osvobození Československa Rudou armádou od Německé nadvlády.

Hlavní postavy - Daniel Smiřický - Kamarádi mu říkali Danny, vyrůstal v klidném prostředí v průměrně finančně zajištěné rodině. V době, kdy se román odehrával, mu bylo dvacet let a byl úspěšným absolventem tamějšího gymnázia. Byl výborným muzikantem - hrál v jazzové kapele a měl vřelý vztah k dívkám. Byl platonicky zamilován do Ireny, která jeho lásku nemohla opětovat. Měla jiného a s Dannym se nanejvýš kamarádila. Danny byl poměrně citlivý. Určitou roli v příběhu hrály také jeho vnitřní pocity.

Začátek příběhu se odehrává ve znamení mladých lidí a jejich problémů. Danny byl členem amatérské jazzové kapely. Díky ní a jejím členům mohl objevovat své první lásky a řešit typické problémy dospívajících lidí. Například to, že jeho kamarád Benno byl až moc zamilovaný do Heleny, která toho zneužívala. Sám byl platonicky zamilovaný do Ireny. Ona byla dívka jeho snů - jenže chodila s horolezcem Zdeňkem a byla mu věrná. Danny ji rád sváděl a byl jí vděčný za každý projev náklonnosti. Jenže jejich vztah zůstával pořád jen u přátelství.

V této době se druhá světová válka chýlila ke konci. Němci byli na pokraji sil. Kniha věrohodně zobrazuje situaci, která se tehdy odehrávala snad v každém českém městě. Lidé byli nejistí, protože tušili, že by sami měli něco podniknout, ale zároveň se báli. I přes to se v Kostelci začalo formovat hned několik revolučních hnutí. První z nich představovali „otcové“, byla to jakási kostelecká smetánka. „Otcové“ proto, že se v něm pohybovalo hned několik otců hlavních hrdinů příběhu, Dannyho otce nevyjímaje. Ve skutečnosti toto hnutí moc revolučních ambicí nemělo. Raději se drželi zpátky. Další skupinou byli komunisté, v očích hlavních hrdinů velmi neoblíbení. Komunisté byli velmi silní a jednotní.

Danny se svými přáteli byli skeptičtí. Proto si sami opatřili zbraně a rozhodli se jít proti Němcům na vlastní pěst. Nakonec byli nuceni zbraně odevzdat a připojit se tak k revolučnímu hnutí, zorganizovanému kosteleckou smetánkou. Jakési sídlo této organizace bylo v městském pivovaru. Vše probíhalo tak, že muži byli rozdělení do hlídek a zajišťovali pořádek ve městě. Většinou z toho byli všichni otrávení a hlídky považovali za zbytečné.

Mezitím Rudá armáda osvobozovala okolní státy a do Československa se tak dostávalo mnoho

uprchlíků. Také v Kostelci se jednoho dne objevilo velké množství spojeneckých vojáků či zubožených lidí, kteří se vraceli z koncentračních táborů. Danny měl štěstí. Potkal skupinu Angličanů, což před lidmi budilo jakousi úctu. Ubytoval je u několika lidí z Kostelce, často ze zámožných rodin.

Po několika dnech se fronta začala nebezpečně přibližovat k městu. Za městem se bojovalo. Někdo prohlásil, že přichází Rudá armáda, načež se lidé vyhrnuli do ulic připraveni vítat osvoboditele. Místo Rusů do města přijely německé tanky a také německé letadlo, což mělo za následek paniku a krveprolití. Když se konečně objevili Rusové, začalo se bojovat doopravdy. Danny se nejprve držel stranou, ale když potkal kamaráda Přemu, který byl velmi radikální, pomohl mu s transportem těžkého kulometu a podařilo se jim zničit jeden německý tank.

V poslední části příběhu autor zobrazuje to, jak se lidé mstili na Němcích, kteří nestačili uprchnout. Ti ostatní po domluvě s vedením města odešli vzdát se Americké armádě. Knížka končí oficiálním přivítáním Rudé armády. Danny hrál svojí kapelou na náměstí a myslel na všechny ty obvyklé věci, na které myslíval - na lásku a na budoucnost, která byla v těchto chvílích poměrně nejistá.